

KULTUR

Kulturchef: Victor Malm. På nätet: Expressen.se/kultur
Adress: Expressen Kultur, 105 16 Stockholm. Tel: 08-738 30 00. E-post: kulturen@expressen.se

TORSdag 5 FEBRUARI 2026

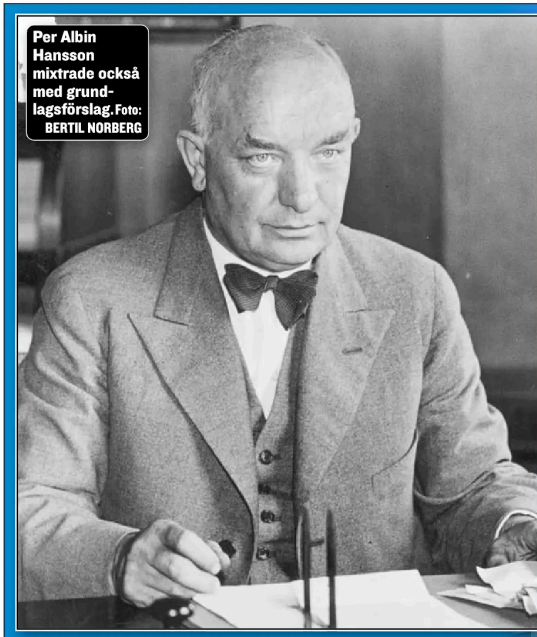
LYSSNA PÅ EXPRESSENS BOKKLUBB

Alla avsnitt av Expressens bokklubb finns hos iTunes eller på expressen.se/Podcast

Här samlas medlemmar från Expressens kulturredaktion för ett samtal om en aktuell bok. Med Victor Malm, Kristin Lundell, Valerie Kyeune Backström, Anna Helligren och Gunilla Brodreg.

Jo, man får faktiskt vara vänsterextremist

Per Albin Hansson mixtrade också med grundlagsförslag. Foto: BERTIL NORBERG

INGREPP I LAGEN. Den svenska grundlagen blir alltmer ihålig.

Foto: JONAS EKSTRÖMER/TT

En ny proposition vill begränsa svenskarnas grundläggande rättigheter.

Nils Funcke ser regeringen gå hårt fram mot våra friheter.

De senaste tio åren har svensk grundlag perforerats med undantag som öppnar för inskränkningar av opinionsfriheterna. I ett första beslut har riksdagen även beslutat att regeringen under vissa förutsättningar får utfärda bestämmelser som normalt ska anges i lag.

Nu är det dags igen.

Regeringen vill öppna upp grundlagen så att det blir möjligt att förbjuda sammanslutningar "som ägnar sig åt allvarlig brottslighet för att uppnå ekonomisk vinning eller annan otillbörlig fördel", (prop. 2025/26:78).

Begränsningar av föreningsfriheten, demonstrationsrätten och de övriga opinionsfriheterna får endast göras om de är väl avvägda, demokratiskt acceptabla, förutsebara och inte utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen.

Förslaget brister på alla punkterna.

En sammanslutning kan inte ställas inför rätta och utgör därmed inte heller det verkliga problemet. Frågan är om det ens är möjligt att förbjuda ett nätverk – och om det skulle vara det i något enskilt fall så uppstår omgående ett nytt. Det är enskilda som utför gärningarna som kan hållas ansvariga. Även förberedelse, medverkan och anstiftan till allvarliga brott är straffbelagda.

Regeringens ingrepp i föreningsfriheten riskerar att träffa fullt legitim verksamhet. Till exempel opinionsbildning inom ramen för miljömilitanta, vänster- eller högerextrema sammanslutningar – eller enfrågeorganisationer som till exempel en propalestinsk eller sionistisk förening.

Det inser regeringen och medger att brottsligheten inte behöver "utgöra den huvudsakliga eller mest framträdande delen av sammanslutningens samlade verksamhet" och omfattar alltså "sammanslutningar som ägnar sig åt den aktuella typen av brottslighet integrerad med annan, legitim verksamhet, till exempel opinionsbildande verksamhet".

Det tillsammans med att regeringen

inte ens förmår ange vad som definierar en "sammanslutning" indikerar att uppluckringen av grundlagen kan komma att användas för att komma åt politiska rörelser.

Men varför misstro riksdag och regering?

Svaret finns i vår historia – och i regeringens proposition.

När opinionsfriheterna stärktes i slutet av 1970-talet förklarade den dåvarande regeringen att man måste "räkna

med möjligheten att den demokratiska samhällsordningen kan komma att hotas av antidemokratiska rörelser inom landet eller, till exempel i tider av krigsfara, utsättas för påfrestningar till följd av tryck utifrån. Det är främst i sådana lägen som ett förstärkt grundlagsskydd för fri- och rättigheterna kan vara en värdefull tillgång".

Det som då sågs som en tillgång anses nu utgöra ett hinder.

Regeringen medger att det finns risker med att begränsa föreningsfriheten. En öppning "kan komma att användas av lagstiftaren på ett långtgående och inte avsett sätt, vilket i förlängningen kan skada det demokratiska styrelseskicket".

Men varför ta risken?

Regeringen vill lugna oss och finner det "högst osannolikt" att riksdagen i fredstid "skulle missbruka sin beslutsbefogenhet".

Vi har hört det förr:

När statsminister Per Albin Hansson (S) under kriget lotsade igenom ett grundlagsförslag som skulle möjliggöra införandet av censur av pressen och flytta Sverige tillbaka till före 1766 svarade han kritiskt:

"Frånsett de garantier, med vilka de vilande förslagen till ändringar i tryckfrihetsförordningen äro försedda, utgör hela vår allmänna inställning en borgen för att friheten icke

skall i onödan röna intrång".

Han förklarade att: "Det är nog sant, att en sådan lag i händerna på en reaktionär regering kunna bli farlig för tryckfriheten och yttrandefriheten i vårt land". För att därefter ge justitieminister KG Westman och utrikesminister Christian Günther fria tyglar att tysta antinazistiska röster genom att utan rättsgång konfiskera tidningar och belägga dem med transportförbud.

När det gäller infiltration och statlig provokation behöver vi inte gå längre tillbaka i tiden än till IB-affären för att inse att det inte handlar om hjärnspekulation. Under slutet av 1960-talet infiltrerades flera vänsterpartier samt Vietnam- och Palestinarörelserna av en statligt anställd infiltrator. På uppdrag av den hemliga Informationsbyrån, IB, kartlade han lokaler och medlemsregister, försökte provocera fram schismer och brottslighet och utförde två bombhot mot israeliska flygbolag för att svärta ned Palestinarörelsen.

Vår historia visar hur viktigt det är att sätta hängslen och svängrem på grundläggande rättigheter och tvångströja på såväl sittande som kommande regeringar och riksdagar för att begränsa deras utrymme att inskränka opinionsfriheterna.

Nils Funcke
kulturen@expressen.se
Nils Funcke är journalist och yttrandefrihetsexpert.

Nils Funcke.

8901

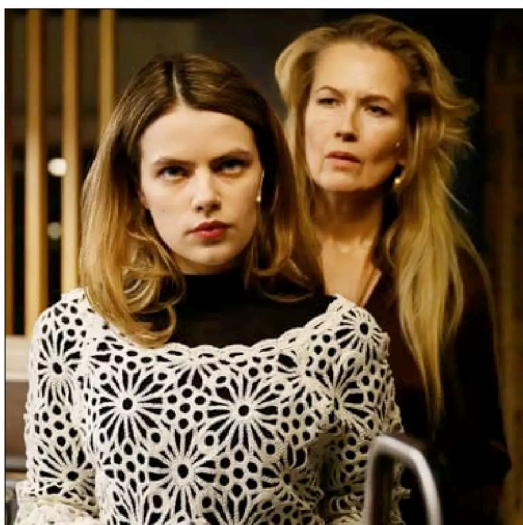
DAGAR HÄR DEN SVENSKA JOURNALISTEN DAWIT ISAAK NU SUTTIT FÅNGSLAD I ERITREA

Stöd arbetet för hans frigivning på bankgiro 5045-0295. Läs mer på www.freedawit.com

3763

DAGAR HÄR DEN SVENSKA FÖRLÄGGAREN GUI MINHAI NU VARIT FAST I KINA

Stöd arbetet för Gui Minhai. Läs mer på <http://freeguiminhai.org>

TRIUMF FÖR ENSEMBLEN. Alva Bratt och Elin Klinga i nyskrivna "Rage" på Dramatens scen. Foto: SÖREN VILKS/DRAMATEN

Dekadent och dopad

TEATER

RAGE

Regi och manus Milo Rau
Dramaten, Stora scen, Stockholm
Speltid 2.00 t.

I ett **luxuöst fritidshus** ser en burgen teaterfamilj hur nuet tippas över kanten när en svensk högerkoalition utlyser undantagstillstånd. Sveriges statsminister har nyss mördats. Vid köksbordet intervjuas matriarken, **Elin Klinga**, av en ung journalist om sitt skådespelarliv med Bergman, kulturmannen *de luxe*, som tydligen "grät när Hitler dog".

Runt henne vecklas familjen ut. Maken, **Danilo Bejrano**, är metoo-anlagad skådespelare på dekis och sonen, **Nikola Borggård Gavanzov**, en misslyckad manusförfattare. Dottern, **Rebecca Plymhol**, spyrr galla över all ceremoniell förjungenhet.

Här finns också en migrant, i form av en isländsk professor i litteraturvetenskap, som nyss anställts som husa. Samspelet är skevt och hyperfokuserat. Plötsligt står en manisk **Alva Bratt** i vardagsrummet, också hon en förförlig aktris, betydligt yngre och nyss hemkommen från Hollywood. Hon repar för att spela **Eva Braun**. Snart kacklas det uppskruvat runt middagsbordet om skådespelares inre och yttre liv. Teater om teatersagor? Ja, Dramaten själv är huvudrätten på denna dekadenta meny.

På ytan ser Milo Raus nyskrivna pjäs "Rage" ut att vara en vass samtidsallegori utklädd till metateater. I dialogen skymtar ett mumifierat Sverige – hög på högerens förklaringsmodeller – där ingen talar

klarspråk och positionerandemuterar: Offer, bödel eller en hjälplös vuxenbebis? Numera är man allt på en gång, tydligen. Stundtals träffar satiren som den ska, rakt upp i röven. Men innehållet skrevare brett åt alla håll – ideologiskt, retoriskt, estetiskt – och Raus slippriga tvetydighet blir olyckligt nog både medel och mål.

"Rage" är dock en triumf för ensemblen, som synkroniserats till en komplex, emotionell organism. När de två nyfascisterna, **Simon Edenroth** och **Alex Jubell**, gör entré ökar trycket till en närmast gastkrämmande nivå. Att den skyhöga

intensiteten kan uppstå är för att pjäsen streamas live via en stor bildskärm ovanför scenen.

Skådespelarna filmas i realtid inuti det slutna, läckra huset och behöver inte överbygga ett uns av avstånd till publiken som skrattar där ute. Det är dopad teater.

Efter att de flesta i pjäsen avrättats står en rädd liten fascistkvinn, den blodindränkta Alva Bratt, och framför sin slutmonolog. Vem är hon, egentligen? Pjäsen stjärna är en given nihilist, mer än bara *dark woke*, men hennes malande negationer lyckas tränga undan den veliga verklighet som resten av pjäsen berusat sig på. "Inga fler profeter / Ingen mer mainstream / Inga fler aktivister / Ingen mer ordning / Inget mer kaos." Hon vill utplåna hela kulturen, låta allt gå under för att kunna bygga en helt ny värld.

Det kanske är det enda sättet att skapa någonting som känns ärligt igen?

Jesper Strömbäck Eklund
kulturen@expressen.se
Jesper Strömbäck Eklund är kritiker på Expressens kultursida.

MASI BONACOSTA VALPOLICELLA

KLASSISK ELEGANS FRÅN
HJÄRTAT AV VALPOLICELLA

BRA KÖP

"Lättsam, pigg & juicig i stilen. Gott om solmogna jordgubbar, hallon och färsk timjan. I avslutet lite blodgrape. Gott att dricka svalt till plockbrickan."

– Allt om Vin, September 2025

MASI BONACOSTA VALPOLICELLA 2024

750ml, 125kr • 375ml, 69kr
Art. nr 6998 • 12% alk/vol.

**Att börja dricka i
tidig ålder ökar risken
för alkoholproblem.**

LÄS MER: [EXPRESSEN.SE/KULTUR](https://www.expressen.se/kultur)